

Kvinder i Folketinget

6. OKTOBER 2017

Efter valget i 2015 var 37,4 % af Folketingets 179 medlemmer kvinder, og selvom det ikke er repræsentativt for resten af befolkningen, er det rimeligt sammenlignet med andre lande.

Men at kvinder overhovedet er repræsenteret i Folketinget, har været en lang kamp. Da Danmark fik sit første folkevalgte parlament i 1849, var det utænkeligt, at kvinder overhovedet skulle have stemmeret.

Kampen for politisk indflydelse begynder

Kvindernes adgang til Folketinget starter for alvor i 1886, da det daværende folketingsmedlem for Venstre Frederik Bajer foreslår, at kvinder får stemmeret til kommunalvalg. Selvom forslaget blev positivt modtaget i Folketinget, blev det afvist af Landstinget.

På trods af at forslaget blev afvist, så markerede det startskuddet på en omfattende kampagne, hvor flere kvinder for første gang offentligt krævede valgret. Samtidigt fremlægger Venstre og Socialdemokratiet flere lovforslag om kvindelig valgret, men resultatet er hver gang det samme: Lovforslaget bliver vedtaget i Folketinget, men forkastet i Landstinget.

Kvinderne får valgret

I 1908 sker der et gennembrud. I forbindelse med en omfattende reformperiode i dansk politik får kvinderne stemmeret og bliver valgbare til kommunale råd.

Da kvinder i 1909 for første gang kunne stemme til et kommunalvalg, var den kvindelige valgdeltagelse væsentligt lavere end den mandlige. I alt blev 127 kvinder valgt, hvilket svarede til 1,3 %. Så på trods af den formelle ligestilling, var der fortsat stor forskel på kønnenes politiske deltagelse.

Den 5. juni 1915 ændredes grundloven, så kvinder fremover både kunne stemme og opstille til folketingsvalg. Mere end 25 års politisk kamp havde nået sit foreløbige højdepunkt.

Kvinderne indtager Rigsdagen

Ved Rigsdagsvalget i 1918 er 41 ud af 402 opstillede folketingskandidater kvinder. Kun fire kvinder bliver valgt til Folketinget, og samtidigt vælges fem kvinder til Landstinget, blandt dem Nina Bang. Hun bliver i 1924 Danmarks første kvindelige minister, da hun udpeges til undervisningsminister i den første socialdemokratiske regering. Hun bliver samtidig den første kvindelige minister i verden i en parlamentarisk regering.

Nina Bangs periode som undervisningsminister bliver dog ikke indledningen til kvindernes indtog i regeringen og ministerkontorerne. Først i 1947 kommer der igen en kvindelig minister.

I EU har Sverige (43,6 %), Finland (41,5 %), Spanien (39,1 %) og Belgien (39,3 %) flere kvindelige parlamentsmedlemmer, mens tallet er 35,2 % i Europaparlamentet.

Folketinget og Landstinget udgjorde indtil 1953 det danske parlament, Rigsdagen.

I mellemtiden opnår Inger Gautier Schmit fra Venstre i 1943 at blive valgt som medlem af Folketingets Præsidium, og socialdemokraten Ingeborg Hansen bliver i 1950 formand for Landstinget. Udnævnelsen er mest af alt symbolsk, da Landstingets politiske betydning er aftagende, og tinget helt afskaffes med den nye grundlov i 1953.

Større politisk gennemslagskraft

Op gennem 1960'erne og 1970'erne kommer kvindekampen på den politiske dagsorden. Der nedsættes bl.a. en ligestillingskommission, og i flere politiske partier drøftes kønskvotering.

I 1972 får kvindelige folketingsmedlemmer for første gang mulighed for at gå på barselsorlov. Det sker med den såkaldte "Lex Helle", opkaldt efter det daværende folketingsmedlem Helle Degn (S), som tog initiativ til barselsregler for folketingsmedlemmer. Indtil da måtte de kvindelige medlemmer melde sig syge, når de skulle nedkomme.

Fra 1980'erne placeres ligestilling selvstændigt på den politiske dagsorden. Der laves en national handlingsplan for ligestilling, og Folketinget vedtager loven om ligestilling mellem mænd og kvinder ved udpegning til bl.a. offentlige udvalg og kommissioner.

I det politiske arbejde får kvinderne også større gennemslagskraft. De besætter flere poster i de politiske partiers ledelser, og antallet af kvindelige ministre vokser. I 1993 er 8 ud af den daværende regerings 25 ministre kvinder.

I 2003 danner en række kvinder på tværs af partierne en kaffeklub, hvor de mødes om ligestillingsspørgsmål. Klubben arbejdede blandt andet på at indføre en central barselsfond. Flere af klubbens medlemmer iførte sig under finanslovsdebatten i september 2004 t-shirts med trykket "Gæt et tal 529.000", som henviser til det antal kvinder, der på verdensplan dør hvert år i forbindelse med graviditet og fødsler.

Ved valget i 2011 fik Folketinget sin højeste kvinderepræsentation med 39,1 % af medlemmerne, og Helle Thorning-Schmidt blev Danmarks første kvindelige statsminister. Det er udviklingens foreløbige højdepunkt, for den 18. juni 2015 valgtes 67 kvinder til Folketinget. Det svarer til 37,4 % af Folketingets 179 medlemmer og er dermed en lavere repræsentation end ved de fire foregående valg. I regeringen Lars Løkke Rasmussen III af 28. november 2016 er 9 ud af 22 ministre kvinder, mens Pia Kjaersgaard den 3. juli 2015 som den første kvinde blev valgt til formand for Folketinget.

Inger Gautier Schmit er den første kvinde, der leder forhandlingerne i Folketingssalen.

Der har aldrig været et egentligt kvindeparti i Danmark.

TIDSLINJE

1849	Danmarks første grundlov.
1871	Dansk Kvindesamfund stiftes.
1886	Det første forslag om kvindelig valgret.
1890	For første gang taler en kvinde ved et offentligt valgmøde.
1903	Kvinder får stemmeret og bliver valgbare til menighedsråd.
1905	Kvinder får stemmeret og bliver valgbare til værgeråd.
1907	Kvinder får stemmeret og bliver valgbare til hjælpekasser.
1908	Kvinder får stemmeret og bliver valgbare til kommunale råd.
1909	Første kommunalvalg med kvindedeltagelse.
1915	Kvinder får med den nye grundlov af 5. juni 1915 stemmeret og bliver valgbare.
1916	Kvinder stemmer for første gang ved en folkeafstemning.
1918	Første rigsdagsvalg med kvindedeltagelse.
1918	Elna Munch (RV) taler som første kvinde i Folketinget d. 19. juni 1918.
1918	Nina Bang (S) taler som første kvinde i Landstinget d. 26. juli 1918.
1921	Første ligestillingslov om lige adgang for kvinder og mænd til tjenestestillinger og hverv vedtages.
1924	Første kvindelige minister: Nina Bang (S) udnævnes 23. april 1924 og sidder til 1926.
1943	Første kvinde i præsidiet: Inger Gautier Schmit (V).
1947	Fanny Jensen (S) bliver minister uden portefølje til 1950.
1950	Ingeborg Hansen (S) bliver den første kvindelige parlamentsformand.
1965	En kvindekommission nedsættes og afgiver i 1974 en betænkning.
1968	Bodil Koch (S) sætter rekord som kvindelig minister med 16 år fordelt over perioden 1950-1968.
1972	Der indføres barselsorlov til kvindelige medlemmer af Folketinget.
1975	Ligestillingsrådet oprettes. Det lovfæstes i 1978 og nedlægges i 2000.
1977	SF indfører som det første parti kønskvotering ved opstilling til valg.
1977	Første kvindelige gruppeformand: Ebba Strange (SF).
1979	Første kvindeflertal i en partigruppe: SF.
1985	Lov om ligestilling mellem mænd og kvinder ved udpegning til offentlige udvalg m.v. vedtages.
1987	Første nationale handlingsplan for ligestilling
1988	Første kvindelige politiske leder af parti: Marianne Jelved (RV) bliver formand for folketingsgruppen.
1989	Første kvindelige partiformand: Mimi Jakobsen (CD).
1992	Jan Petersen (S) holder, som første mandlige folketingsmedlem, orlov v. barns fødsel.
1993	Det hidtil største antal kvinder i en nyudnævnt regering. 8 af 25 ministre er kvinder.
1994	Energiminister Jann Sjursen (KRF) holder, som den første mandlige minister, barselsorlov.
1994	Ritt Bjerregaard (S) bliver første kvindelige danske kommissær i Europa-Kommissionen.
1996	"Udvalget vedrørende det fremtidige ligestillingsarbejde" nedsættes. Det afgiver betænkning i 1999.
1999	Jytte Andersen udpeges til den første ligestillingsminister den 1. juli 1999.
2000	Kønsmainstreaming indskrives i den danske ligestillingslov. Herefter skal ligestilling integreres i al offentlig forvaltning
2005	For første gang i 30 år gik antallet af kvindelige folketingsmedlemmer tilbage til 36,9 %.
2011	Første kvindelige statsminister: Helle Thorning-Schmidt
2015	Pia Kjærsgaard er den kvinde med højest anciennitet i Folketinget. Ved valget den 18. juni 2015 var den på 31 år, 5 måneder og 11 dage.
2015	Pia Kjærsgaard bliver den første kvindelige formand for Folketinget.

OVERSIGT OVER ANTAL KVINDER I FOLKETINGET

Valg	Antal medlemmer	Antal kvinder	Antal kvinder i procent
1918	140	4	2,9
1920.1	140	3	2,1
1920.2	140	3	2,1
1920.3	149	3	2,0
1924	149	3	2,0
1926	149	3	2,0
1929	149	4	2,7
1932	149	4	2,7
1935	149	3	2,0
1939	149	3	2,0
1943	149	2	1,3
1945	149	8	5,4
1947	150	13	8,7
1950	151	12	7,9
1953.1	151	14	9,3
1953.2	179	17	9,5
1957	179	15	8,4
1960	179	17	9,5
1964	179	17	9,5
1966	179	19	10,9
1968	179	19	10,9
1971	179	30	17,1
1973	179	27	15,4
1975	179	28	16,0
1977	179	30	17,1
1979	179	42	24,0
1981	179	42	24,0
1984	179	47	26,9
1987	179	52	29,0
1988	179	55	30,1
1990	179	59	32,9
1994	179	59	32,9
1998	179	67	37,3
2001	179	68	37,9
2005	179	66	36,9
2007 ¹⁾	179	68	38,0
2011	179	70	39,1
2015	179	67	37,4

OVERSIGT OVER ANTAL KVINDER I LANDSTINGET

Valg	Antal medlemmer	Antal kvinder	Antal kvinder i procent
1918	72	5	6,9
1920.1	72	8	11,1
1920.2	76	8	10,5
1924	76	6	7,9
1928	76	6	7,9
1932	76	3	3,9
1936	76	5	6,6
1939	76	4	5,3
1943	76	7	9,2
1947	76	11	14,5
1951	76	12	15,8
1953	76	10	13,2

¹⁾ Tallene er opgjort med Anita Christensen, der indtrådte som folketingsmedlem for Dansk Folkeparti den 15. november 2007, da Mogens Camre nedlagde sit mandat som folketingsmedlem for Dansk Folkeparti.